

תאריך עדכון: 19.3.23

שם מחלקה: המחלקה לתלמוד ותורה שבעל-פה
שם ומספר הקורס: הדרכה ביבליוגרפית
09-101-01

שם הקורס באנגלית:
Research Guidance in Bibliography and Writing

שם המרצה: ד"ר אהרן ארנד

סוג הקורס: הרצאה

היקף שעות: 2 ש"ש

סמסטר: א

שנת לימודים: תשפ"ד

אתר הקורס באינטרנט: lemida.biu.ac.il

א. מטרת הקורס ותוצרי למידה (מטרות על / מטרות ספציפיות):

להקנות כלים ודרכים מגוונות למציאת חומר ביבליוגרפי בכל תחומי התורה שבעל פה בספרים, במאגרי מידע ובאינטרנט לשם כתיבת עבודת מחקר בתורה שבעל פה. הדרכה בסיסית לדרך כתיבת עבודה סמינריונית או מאמר מדעי.

ב. תוכן הקורס:

רציונל, נושאים:

בקורס זה נציג את עולם הביבליוגרפיה התורנית ואת הכלים להתמצא במפעלים הרבים שהוקמו כדי לסייע בעבודה המחקרית. יתוארו הספריות התורניות החשובות בעולם, תוך הרחבת דברים על הספרייה הלאומית בירושלים והספריות והמפעלים הלאומיים השוכנים בה. נתאר את ספרות היעץ והביבליוגרפיה, את האנציקלופדיות התורניות ואת התועלת שניתן להפיק מהן, ונציג אתרים דיגיטליים ומאגרי מידע באינטרנט. נדון בגישות השונות בשאלת דרך ההדרת טקסט רבני. נקדיש מקום להדרכה לכתיבת עבודות מחקר מבחינת התוכן ומבחינת הצורה. נתאר את עולם כתבי היד העבריים והגניזות ואת התפתחות הדפוס העברי.

מהלך השיעורים:

השיעורים הם פרונטאליים, וכוללים דיון וניתוח משותף של מגוון מקורות המצויים בידי הסטודנטים. שיעור אחד יתקיים בספרייה המרכזית של האוניברסיטה, ובו התלמידים ישבו

בכיתת המחשבים של הספרייה, ויתרגלו דרכי גישה למאגרי מידע ומציאת ביבליוגרפיה, בהדרכה ובסיוע צמוד של הספרנית.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור	קריאה נדרשת	הערות
1	התקופות בעם ישראל, הביבליוגרפיה וחשיבותה למחקר	מקור 10	
2-3	הדרכה לכתובת עבודת מחקר	מקור 19	נושאים, מטרות, כתיבה, רשימה ביבליוגרפית
4-5	ספריות ציבוריות, הספרייה הלאומית, שיטות מיון	מקורות 1, 2, 5, 8, 18	ספריות ומפעלים של הספרייה הלאומית
6-7	ספרי יעץ וביבליוגרפיה	מקור 3	רשימות מאמרים, פרויקט השו"ת, אוצר השו"ת, שרי האלף ועוד
8	מאגרי מידע	מקור 17	
9	מפעלי קישור בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה		מפעלי קישור על תורה ונביאים וכתובים
10	מילונים, ארכיונים	מקור 14	מילונים לעברית ולארמית
11	אנציקלופדיות תורניות ויהודיות	מקור 16	על רבנים וספרים, לפי נושאים, מפתחות לנושאים,
12	מהדורה מדעית	מקור 11	חשיבותה, המדורים, דרכי ההדרה, המבוא
13	הגניזות	מקור 12	המגילות הגנוזות, גניזת קהיר, גניזת אירופה

ראשיתו, תגובות להמצאתו, הדפוס בספרות הרבנית	מקורות 4, 6	הדפוס העברי	14
---	-------------	-------------	----

ג. דרישות קדם:

ידע מינימלי ויכולת קריאה בספרות התורה שבעל פה

ד. חובות / דרישות / מטלות:

השתתפות בשיעורים, הגשת עבודות תירגול ביבליוגרפיות שיוטלו במהלך הקורס, הבאת חוברת הקורס להרצאות ועמידה בבחינה בסוף הקורס. תלמיד שלא יופיע ברוב השיעורים במהלך השנה לא יוכל לגשת לבחינה.

ה. מרכיבי הציון הסופי:

עמידה בבחינה על כל החומר הנלמד במהלך הקורס. הבחינה תהווה 100% מהציון הסופי של הקורס.

ו. ביבליוגרפיה:

חובה

- 1 מ"צ ברקאי, 'ספריה, ספרנות', האנציקלופדיה העברית, ירושלים תשל"ד, עמ' 431-443
- 2 ע' פליישר, ספר ספרייה וספרן בעידן טכנולוגי, ירושלים תש"ן
- 3 א' צור, 'פרויקט השו"ת ומציאת מידע בעידן הדיגיטלי', גלילאו, 89 (2006), עמ' 52-56

רשות

- 4 מ' אליאב-פלדון, מהפכת הדפוס, ירושלים תש"ס
- 5 מ' בית אריה, 'האם היו ספריות "ציבוריות" יהודיות בימי הביניים?', ספריות ואוספי ספרים (בעריכת מ' סלוחובסקי וי' קפלן), ירושלים תשס"ו, עמ' 91-103
- 6 מ' בית-אריה, 'הזיקה שבין ביכורי הדפוס העברי לבין כתבי היד', יד לקורא, כז (תשל"ו), עמ' 27-39
- 7 מ' ברויאר, אוהלי תורה: הישיבה תבניתה ותולדותיה, ירושלים תשס"ד, עמ' 266-269
- 8 ש' ברוכסון, 'הדגם של ספריות יהודי איטליה בשלהי הרנסנס', מידע וספרנות, 20 (1993), עמ' 3-6
- 9 ש' ברוכסון, ספרים וקוראים: תרבות הקריאה של יהודי איטליה בשלהי הרנסנס, רמת גן תשנ"ג
- 10 ש"ז הבלין, 'על 'החתימה הספרותית' כיסוד החלוקה לתקופות בהלכה', מחקרים בספרות התלמודית, ירושלים תשמ"ג, עמ' 148-192
- 11 א' סאנו-בדיליוס, 'עקרונות לההדרת חיבורים בלשניים מימי הביניים', לשוננו, נד (תש"ן), עמ' 217-231
- 12 ש' עמנואל, 'כתבי יד וספרים עבריים בספריות בעולם: "גניזת איטליה" ותרומתה למדעי היהדות', מדעי היהדות, 35 (תשנ"ה), עמ' 5-29

- 13 מ"צ קדרי, 'הקדמה', לספרו: מילון העברית המקראית, ירושלים תשס"ו
- 14 ב' ריצ'לר, 'המכון לתצלומי כתבי יד העבריים', ספר בית הועד (בעריכת י' קטן), ירושלים תשס"ג, עמ' 85-94
- 15 ד' רפל, 'אנציקלופדיות עבריות', בספרו: שבע החכמות, ירושלים תש"ן, עמ' 82-110
- 16 ע' שבט, 'על מאגרי מידע של כתבי יד', ספר בית הועד (בעריכת י' קטן), ירושלים תשס"ג, עמ' 104-95
- 17 ד' שידורסקי, ספריה וספר בארץ ישראל בשלהי התקופה העותומאנית, ירושלים תש"ן
- 18 י' תבורי, הנחיות לכתובת עבודת מחקר, אוניברסיטת בר-אילן, תשס"א